

ΕΠΕΞΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

1. **Θέμα:** Ο περί της Πρόσβασης στους Γενετικούς Πόρους και του Δίκαιου και Ισότιμου Καταμερισμού των Οφελών που Απορρέουν από τη Χρησιμοποίησή τους Νόμος του 2015.

2. **Εισαγωγή:** Το προτεινόμενο νομοθέτημα στοχεύει στην εφαρμογή σε εθνικό επίπεδο του **Κανονισμού 511/2014/ΕΕ**, ο οποίος ρυθμίζει τα μέτρα συμμόρφωσης των χρηστών βάσει του Πρωτοκόλλου της Ναγκόγια (Nagoya protocol) για την πρόσβαση στους γενετικούς πόρους και τον δίκαιο και ισότιμο καταμερισμό των οφελών που απορρέουν από τη χρησιμοποίησή τους στην Ένωση (EU Regulation on Access and Benefit Sharing). Το **Πρωτόκολλο της Ναγκόγια** το οποίο τέθηκε σε ισχύ τον **Οκτώβριο 2014** και η Κύπρος σκοπεύει να κυρώσει σύντομα, αποτελεί μια διεθνή συνθήκη της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλομορφία, η οποία καθιερώνει ένα γενικό πλαίσιο για την πρόσβαση και αξιοποίηση των γενετικών πόρων με απώτερο στόχο τη διατήρηση και αειφόρο χρήση της βιοποικιλότητας.

Η Κύπρος είναι μια χώρα πλούσια σε βιοποικιλότητα η οποία αποτελεί κυρίως **πάροχο γενετικών πόρων** σε πανεπιστημιακούς, ακαδημαϊκούς, μη εμπορικούς ερευνητές και εταιρείες διαφόρων βιομηχανικών κλάδων για έρευνα, ανάπτυξη και εμπορική εκμετάλλευση. Τέτοιοι τομείς της οικονομίας οι οποίοι δυνατό να επηρεάζονται επειδή χρησιμοποιούν γενετικούς πόρους είναι, μεταξύ άλλων, η **παραγωγή τροφίμων και ποτών, η γενετική βελτίωση φυτών και ζώων, η παραγωγή ωφέλιμων οργανισμών για βιολογική καταπολέμηση επιβλαβών οργανισμών, η βιοτεχνολογία και η ανάπτυξη φαρμάκων, καλλυντικών και βιολογικών πηγών ενέργειας. Χρήστες** μπορεί να είναι φυσικά/νομικά πρόσωπα που εδράζονται και δραστηριοποιούνται στην Κύπρο ή εκτός Κύπρου και χρησιμοποιούν γενετικούς πόρους που αποκτήθηκαν από συμβαλλόμενο μέρος του Πρωτοκόλλου.

3. **Περιγραφή των κύριων προνοιών του Κανονισμού:** Για τον Κανονισμό και το Πρωτόκολλο, ως **γενετικός πόρος** ορίζεται κάθε φυτικό, ζωικό, μικροβιακό ή άλλης προέλευσης υλικό που περιέχει λειτουργικές μονάδες κληρονομικότητας, με υφιστάμενη ή δυνητική αξία. **Χρησιμοποίηση γενετικών πόρων** σημαίνει τη διεξαγωγή έρευνας και ανάπτυξης στη γενετική και/ή βιοχημική σύνθεση γενετικών πόρων, περιλαμβανομένης της βιοτεχνολογίας. Ο Κανονισμός στοχεύει να διασφαλίσει ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή του Πρωτοκόλλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ώστε να διευκολύνεται αφενός η πρόσβαση στους γενετικούς πόρους και αφετέρου να διασφαλίζεται η νομιμότητα της απόκτησής τους. Τα κύρια σημεία του Κανονισμού είναι τα εξής:

i. **Οι υποχρεώσεις των χρηστών** αφορούν τους **γενετικούς πόρους** (και συνδεδεμένες με αυτούς παραδοσιακές γνώσεις) **για τους οποίους ισχύουν νομοθετικές διατάξεις ή ρυθμιστικές απαιτήσεις περί πρόσβασης και καταμερισμού οφελών ενός συμβαλλόμενου μέρους στο Πρωτόκολλο.** Οι χρήστες οφείλουν να είναι ενήμεροι για τις ισχύουσες απαιτήσεις στη χώρα

πάροχο και να συμμορφώνονται με αυτές: να επιδεικνύουν τη **δέουσα επιμέλεια (due diligence)** μέσω τήρησης και μεταβίβασης σχετικών αρχείων για να εξακριβώνουν τη νομιμότητα απόκτησης γενετικών πόρων και τον δίκαιο και ισότιμο καταμερισμό των οφελών όπου αυτό απαιτείται (π.χ μέσω προηγούμενης συναίνεσης μετά από ενημέρωση και συνομολόγησης αμοιβαίως αποδεκτών όρων). Οι εθνικές αρμόδιες αρχές θα είναι υπεύθυνες για παροχή πληροφοριών σχετικά με τις απαιτήσεις αυτές, οι οποίες θα δημοσιεύονται επίσης στο **Κέντρο Πληροφοριών για την Πρόσβαση και Καταμερισμό των Οφελών (ABS Clearing House)**.

ii. Η παρακολούθηση της συμμόρφωσης των χρηστών από τα κράτη μέλη, μέσω της **δήλωσης δέουσας επιμέλειας** θα γίνεται σε **δύο σημεία ελέγχου: 1)** κατά τη λήψη ερευνητικών κονδυλίων από όλους τους δικαιούχους χρηματοδότησης για έρευνα η οποία περιλαμβάνει χρησιμοποίηση γενετικών πόρων και, **2)** κατά το στάδιο της τελικής ανάπτυξης προϊόντος που αναπτύχθηκε με τη χρησιμοποίηση γενετικών πόρων (π.χ. πριν την υποβολή αίτησης άδειας εμπορίας προϊόντος ή πριν τη διάθεσή του στην αγορά της Ε.Ε.).

iii. Για σκοπούς διευκόλυνσης της συμμόρφωσης των χρηστών, ο Κανονισμός προνοεί επιπρόσθετα: 1) την καθιέρωση εθελοντικού **μητρώου συλλογών της Ένωσης** που θα διασφαλίζει - μέσω τήρησης μιας σειράς μέτρων - ότι οι γενετικοί πόροι των εν λόγω συλλογών έχουν αποκτηθεί νόμιμα, επομένως δεν απαιτούνται περαιτέρω μέτρα από τους χρήστες, και 2) την ανάπτυξη **βέλτιστων πρακτικών από ενώσεις χρηστών** που θα διασφαλίζουν ότι, όταν εφαρμόζονται, περιορίζεται ο κίνδυνος μη συμμόρφωσης των χρηστών με τον Κανονισμό.

Ενώ τα μέτρα που αφορούν στη συμμόρφωση των χρηστών ρυθμίζονται από τον Κανονισμό και είναι υποχρεωτικά για τα κράτη μέλη, το θέμα του καθορισμού και νομικής ρύθμισης της πρόσβασης στους γενετικούς πόρους επί των οποίων τα κράτη μέλη έχουν κυριαρχικά δικαιώματα αφήνεται στη διακριτική τους ευχέρεια.

4. Υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και ανάγκη ετοιμασίας του προτεινόμενου νομοθετήματος: Στην Κύπρο, τα θέματα προστασίας της βιοποικιλότητας ρυθμίζονται από τους περί Προστασίας και Διαχείρισης της Φύσης και της Άγριας Ζωής Νόμους του 2003 έως 2015. Παρόλο που περιλαμβάνουν πρόνοια ώστε να επιτρέπεται η κατά παρέκκλιση συλλογή δειγμάτων από είδη χλωρίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος ή η λήψη δειγμάτων ειδών πανίδας κοινοτικού ενδιαφέροντος καθώς και η διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας σε είδη άγριας πανίδας, δεν υπάρχει ξεκάθαρο και λεπτομερές νομικό πλαίσιο που να καθορίζει όρους πρόσβασης για το σύνολο των γενετικών πόρων αλλά και σύστημα ελέγχου των χρηστών. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητη αφενός η νομική ρύθμιση για τα θέματα για τα οποία ο Κανονισμός επιβάλλει εθνικό εφαρμοστικό νόμο (νομοθετικά και διοικητικά μέτρα ή μέτρα πολιτικής για συμμόρφωση των χρηστών). Αφετέρου, θα υπάρχει περιθώριο μέσω του προτεινόμενου νομοθετήματος να ρυθμιστούν μελλοντικά και τα θέματα παραχώρησης άδειας (permit) για πρόσβαση σε γενετικούς πόρους υπό όρους για ισότιμο

καταμερισμό χρηματικών και μη χρηματικών οφελών, αναλόγως της περίπτωσης (π.χ. είδος γενετικού πόρου, σκοπός για τον οποίο θα ζητείται η πρόσβαση).

Το προτεινόμενο νομοθέτημα πρέπει να προωθηθεί άμεσα λόγω του ότι ο Κανονισμός είναι ήδη σε ισχύ ενώ οι εκτελεστικές πράξεις που θα καθορίζουν σε λεπτομέρεια κανόνες εφαρμογής του θα εφαρμόζονται από τον Οκτώβριο του 2015.

5. Κύρια σημεία του νομοθετήματος: Το προτεινόμενο νομοθέτημα καλύπτει τα σημεία του Κανονισμού για τα οποία απαιτείται εφαρμοστική ρύθμιση από τα κράτη μέλη και αφορούν τον **καθορισμό της αρμόδιας αρχής** και **θέσπιση κανόνων σχετικά με τις κυρώσεις** που ισχύουν σε περίπτωση παράβασης των άρθρων 4 και 7 του Κανονισμού (υποχρεώσεις χρηστών και παρακολούθηση της συμμόρφωσης τους). Επιπρόσθετα, προνοεί τη δημιουργία μιας **Επιστημονικής Συμβουλευτικής Επιτροπής** που θα αποτελείται από μέλη της δημόσιας υπηρεσίας αλλά και οποιουδήποτε άλλου προσώπου με επιστημονικές και εξειδικευμένες γνώσεις σε σχετικά θέματα. Η Επιτροπή θα συμβουλεύει την αρμόδια αρχή, μεταξύ άλλων, σε θέματα σχετικά με απαιτήσεις του Κανονισμού από τα κράτη μέλη. Τέλος, ορίζεται σύστημα επιθεώρησης και ελέγχου για αποτελεσματική εφαρμογή του Κανονισμού και του προτεινόμενου νόμου.

6. Συμμετοχή εμπλεκόμενων φορέων: Το προτεινόμενο νομοθέτημα δύναται να επηρεάσει ένα ευρύ φάσμα φορέων που δυνατό να εμπλέκονται στη χρησιμοποίηση γενετικών πόρων, όπως αναφέρεται πιο πάνω. Οι εμπλεκόμενοι φορείς καλούνται να υποβάλουν σχόλια και εισηγήσεις για το προτεινόμενο νομοθέτημα μέχρι τις **18.09.15** ηλεκτρονικά στη διεύθυνση: mhadjistylli@environment.moa.gov.cy ή γραπτώς στην ταχυδρομική διεύθυνση: Τμήμα Περιβάλλοντος, 1498 Λευκωσία ή στο Φαξ: 22774945.

7. Συνοδευτικά έγγραφα: Το κείμενο του προσχεδίου του προτεινόμενου νόμου καθώς και το κείμενο του Κανονισμού στην ελληνική και αγγλική βρίσκονται στον πιο κάτω σύνδεσμο, στον ιστότοπο του Τμήματος Περιβάλλοντος www.moa.gov.cy/environment.

ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
5 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 2015